

Constructive alignment: Udvalgte temaer i Sundhedsantropologien, Seminarierækken

Katrine Schepelern Johansen

Institut for Antropologi, SAMF, Københavns Universitet

Indledning

Et af de centrale begreber i det universitetspædagogiske og -didaktiske forløb, som jeg har gennemført i forbindelse med adjunktpædagogikum, har været begrebet 'constructive alignment' (Biggs & Tang; 2007, p.52). Constructive alignment er en måde at skabe større sammenhæng i kurser og uddannelser på universitetet og dermed øge de studerendes læring. For at et kursus kan siges at være baseret på principperne om constructive alignment, skal det dels bygge på, hvad de studerende allerede ved (constructive) og dels skal der være en sammenhæng mellem kursets eller uddannelsens enkelte elementer (alignment), dvs. mellem kursets eller uddannelsens læringsmål (ILO – intended learning outcomes), de aktiviteter man som underviser planlægger for de studerende og den afsluttende eksamen (Ibid.). Ifølge Biggs & Tang (2007) vil kurser og uddannelser, der baserer sig på principperne om constructive alignment, fremme de studerendes læring. Denne opgave er en analyse af et kursus ud fra principperne bag constructive alignment, samt en præsentation af forslag til elementer, der med fordel kan tilføjes kurset for at gøre det mere constructive aligned.

Jeg vil i denne opgave arbejde med det kursus, som jeg underviste efteråret 2009: Udvalgte temaer i Sundhedsantropologien, Seminarierækken. Kurset ligger på 3. modul på Masteruddannelsen i Sundhedsantropologi. Kurset præsenteres i denne teksts følgende afsnit. I forhold til principperne for constructive alignment har dette kursus to problemområder. Det ene problemområde er, at de ord, der anvendes i kursusmålene omkring kernekompetencen – at kunne lave en antropologiske analyse – er relativt va-

ge eller uspecifikke. Det andet problemområde er, at der i undervisningen mangler et fokus på skriftlighed, som er et centralt element i den eksamen, som kurset afsluttes med. Den nærmere analyse af kurset vil blive præsenteret nedenfor, efter presentationen af kurset.

På baggrund af denne analyse vil jeg i dette afsluttende KNUD-projekt arbejde med en videreudvikling af kurset, så det i højere grad vil kunne siges at være *constructive aligned*. Kurset vil først blive afholdt igen i efteråret 2011, så der vil ikke være mulighed i forbindelse med denne opgave at evaluere, hvorvidt kurset efter en sådan videreudvikling bliver bedre. Formålet for projektet er at producere en 'undervisningsvejledning', der kan anvendes ved næste kursusgennemførelse. Denne præsenteres i opgavens afsluttende afsnit.

Beskrivelse af det eksisterende kursus

Master i Sundhedsantropologi er en to-årig deltidsuddannelse, der udbydes på Institut for Antropologi, Københavns Universitet. Målgruppen for uddannelsen er primært sundhedspersonale med en mellemlang uddannelse (sygeplejersker, fysio- og ergoterapeuter, jordemødre m.fl.). De studerende tager som regel uddannelsen ved siden af deres almindelige arbejde. Formålet med uddannelsen er at "... give især personale fra sundhedssektoren en kompetencegivende videregående uddannelse inde for et veletableret tværfagligt forskningsfelt, der belyser de sociale og kulturelle dimensioner af sygdom og sundhed" (Institut for antropologi 2009: 1).

Uddannelsen består af fire moduler (svarende til semestre). Første modul er en generel introduktion til antropologi. Andet modul er en introduktion til sundhedsantropologiens grundbegreber. På tredje modul beskæftiger man sig mere i dybden med nogle udvalgte temaer inden for sundhedsantropologien. Fjerde modul består af et kort kursus om etnografiske dataindsamlingsmetoder og derefter den afsluttende opgave, der strækker sig over det meste af dette sidste modul. Denne opgave er et lille projekt (et minispeciale), hvor de studerende selv skal finde frem til en relevant antropologisk problemstilling med relevans for deres eget arbejdsfelt, designe dataindsamling, gennemfører dataindsamlingen og skrive en afsluttende opgaver, hvor de analyserer det indsamlede materiale.

På uddannelsens tre først moduler består undervisningen dels af en forelæsningsrække, hvor de studerende overværer 10 forelæsninger (en om ugen), og dels en seminarierække, hvor de studerende har fire weekend-

seminarer (fredag og lørdag med fire ugers mellemrum). Seminarierne består af gæsteforelæsninger, undervisning ved lærer, gruppearbejder, øvelser, film m.m. Det er i høj grad på seminarerne, at der er en dialog mellem underviser og de studerende, og hvor man for alvor har mulighed for at eksperimentere med formen. Forelæsningsrækken er mere bundet i sin form, fordi der også deltager studerende fra åben uddannelse på forelæsningerne, hvilket betyder, at man har mindre mulighed for at tilpasse undervisningen netop de masterstuderendes behov og niveau. De tre moduler afsluttes alle tre med én skriftlig hjemmeopgave, der dække både seminarie- og forelæsningsrækken.

Denne opgave beskæftiger sig med uddannelsens tredje modul og med seminarierækken. Målene for kurset er ifølge studieordningen (Institut for Antropologi; 2009, 10), at den studerende skal kunne:

- Selvstændigt opsøge, anvende og vurdere antropologisk litteratur
- Selvstændigt koble teori med empiri fra eget felt eller litteraturen
- Begrunde relevansen af den analytiske tilgang i forhold til problemstilling
- Formidle et relevant antropologisk budskab i forhold til en udvalgt sundhedsfaglig målgruppe

Kigger man på disse læringsmål er det tankevækkende, at de ikke forholder sig til det specifikke indholdsmæssige: De siger ikke noget om, hvad det er for noget antropologisk litteratur, man skal kunne opsøge, anvende og vurdere, eller hvilken teori, der selvstændigt skal kobles. Det sundhedsantropologiske er ikke nævnt med et ord. Læringsmålene dækker derimod i vid udstrækning delementerne i, hvad det vil sige at lave en antropologisk analyse: Identificere litteratur og bruge denne litteratur til at analysere empirisk materiale.

Denne vægtning af det analytiske fremfor et mere snævert emnemæssigt fokus styrkes også af tredje moduls placering i forhold til den samlede uddannelse. På fjerde modul fokuseres der undervisningsmæssigt primært på metode til dataindsamling og ellers er vægten på de studerendes egne projekter. I disse projekter skal de vise, at de kan lave en antropologisk analyse af eget indsamlet materiale. Så tredje modul er i den samlede uddannelses perspektiv sidste mulighed for at modtage undervisning i, hvordan man laver en antropologisk analyse.

Den måde, som undervisningen normalt foregår på på faget antropologi, er, at man til hver undervisningsgang har en række tekster, der på en

eller anden måde har relation til hinanden (f.eks. dækker samme emne, bruger samme tilgang til forskellige emner, eller lignende), og som man læser inden undervisningen og bruger på forskellig vis i undervisningen. F.eks. til at finde ud af, hvad antropologien mener om et givent emne, hvordan et givent emne typisk har været studeret, hvad man kan bruge en række forskellige metoder til, eller lignende – alt efter kursets emne. Underviserens rolle er at facilitere de studerendes arbejde med teksterne. Dette kan gøres på forskellig vis: Man kan give en autoritativ udlægning af teksten (som de studerende kan bruge som hjælp til, hvordan man kan læse tekster som denne, eller som de kan være enige eller uenige i), man kan give en ramme at sætte teksten ind i (faghistorisk, emnemæssigt eller anvendelsesmæssigt), man kan have formuleret en række spørgsmål med relation til teksterne, som de studerende skal diskutere – som oftest i grupper, de skal prøve at relatere teksterne til deres egne projekter osv. Tit vil man gennem et undervisningsforløb veksle mellem disse forskellige aktiviteter. Det er karakteristisk for alle disse aktiviteter, at de er mundtlige.

I forhold til det kursusforløb, som denne opgave behandler, så var teksterne koncentreret rundt om fire – primært empiriske – temaer: Risiko, kontrol og forebyggelse; Køn; Normalitet og afvigelse; og Alder og generation. Ovenstående eksempler på undervisningsaktiviteter blev anvendt.

Eksamen består af et ti-siders essay, hvor den studerende selv har skullet vælge emne og lave en problemformulering – inden for sundhedsantropologiens emneområde. De har en times vejledning til dette. Essayet kan skrives løbende gennem hele semestret og bedømmes af vejleder og ekstern censor. Denne eksamen er en slags øvelse til deres efterfølgende modul (semester), hvor de som nævnt skal skrive deres afsluttende opgave.

Analyse af det eksisterende kursus på baggrund af teorierne om ‘constructive alignment’

Et af kravene fra principperne om constructive alignment er, at der skal være nogle klare og godt formulerede læringsmål for kurset, som man kan bruge til arbejdet med at planlægge undervisningsaktiviteterne. Som beskrevet ovenfor er det overordnede mål med kurset, som dog ikke klart ekspliciteres, at lære de studerende at lave en antropologisk analyse, og at læringsmålene i vid udstrækning kan siges at dække denne proces. På den anden side vil et mere kritisk blik på læringsmålene vise, at de centrale ord ‘anvende’, ‘vurdere’ og ‘koble’ er relativt vage og uspecifikke. Hvad vil det

f.eks. sige at koble teori med empiri? Er det at vise mekanisk, at forskellige teoretiske begreber kan genfindes i det empiriske materiale, eller skal der noget mere til, og i så fald hvad der dette mere? Kigger man på kravet om, at der skal være en sammenhæng mellem læringsmål, over undervisningsaktiviteter, til eksamen bliver det tydeligt, at der i undervisningen mangler et fokus på det skriftligt, som er det, der bedømmes til eksamen. I målene står der kun 'formidle' uden at det ekspliciteres, hvilken slags formidling der er tale om. I undervisningen ligger fokus klart på det mundtlige, mens eksamen som nævnt består i en skriftlig opgave; et essay. For at dette er et problem kræves det, at der er forskel på mundtlig og skriftlig formidling. Det mener jeg, at der er, på i hvert fald to områder. For det første, så skal man i den skriftlige formidling kunne holde en logisk struktur gennem hele opgaven. Dette krav er ikke så gældende mundtligt, hvor argumentationen i højere grad kan være fragmenteret uden at det på samme måde er meningsforstyrrende. For det andet, så har argumenter og udsagn ofte en mere bindende karakter på skrift end i tale og skal derfor formuleres mere omhyggeligt og ofte også med større forsigtighed eller med flere forbehold. Det kan derfor blive et problem for de studerende, at de kun i meget begrænset omfang i undervisningen trænes i den skriftlige disciplin, som de bedømmes på til eksamen. De kriterier, der bliver brugt til bedømmelse af essayene i eksamenssituationen (jeg har været med til at bedømme disse 3. moduls essays på 5 årgange), er i vid udstrækning de faglige mål for kurset, så ved første øjekast er der her en fin sammenhæng mellem kurset og eksamen. Det er dog også tydeligt, at der i vurderingen sniger sig nogle lidt mere implicite kriterier ind. Som regel formuleret som, om de studerende lever op til de faglige mål 'på en god måde' eller 'en elegant måde'. De studerendes eksamensessay lever som hovedregel op til de faglige mål, men alligevel er der ikke tvivl om, at der er kvalitetsforskel på opgaverne: Nogen gør det bedre, mere elegant, mere overbevisende end andre ¹. Denne kvalitative dimension er kun i begrænset omfang synlige i de faglige mål. Et bud – og mit bud i denne opgave – er, at denne manglende synlighed hænger sammen med den vage definition af, hvad en antropologisk analyse er (det første problemområde) og at en afhjælpning af dette problem, også vil tydeliggøre for de studerende, hvordan en antropologisk analyse udføres på en kvalificeret eller god måde. Inden jeg når frem til den afsluttende præ-

¹ Dette er dog ikke kun noget, der gør sig gældende for masterstuderende; også i forhold til studerende, som har antropologi som hovedfag finder man tilsvarende kvalitetsforskelle

sensation af, hvordan kurset – Udvalgte temaer i Sundhedsantropologien, Seminarierækken – i højere grad kan blive constructive aligned, vil jeg kort diskutere de to områder; antropologisk analyse og skriftlighed. Der er tale om en meget kursorisk diskussion af to for faget meget centrale områder.

Antropologisk analyse

Svaret på spørgsmålet om, hvad en antropologisk analyse er, bliver sjældent ekspliciteret i faget. Det har i mange år haft status af et esoterisk fænomen; kunne man selv knække koden var man værdig til at blive antropolog. I en grundbog om faget skriver forfatteren: "...but there is something shared by ethnographers, an implicit understanding of how data are analysed" (O'Reilly; 2005, p. 178). Det er nok også kendetegnende, at formålet med den antropologiske analyse angives meget prosaisk som værende: "...making some sense of it all [dvs. empirisk materiale]" (Ibid: 184). Det er først inden for de sidste par år, at der er indført et fag på kandidatuddannelsen i antropologi, der specifikt sigter mod at lære de studerende at lave en antropologisk analyse af deres eget materiale. I tekster om antropologisk analyse beskrives det som et centralt kendetegn, at den analytiske proces ikke kan adskilles fra andre processer i det videnskabelige arbejde. Analysen er i gang, når forskningsspørgsmål defineres, når data indsamles, når de bearbejdes og når man skal præsentere sine resultater på skrift (f.eks. O'Reilly; 2005; Hammersley & Atkinson; 1983, p. 74). O'Reilly kalder denne proces for iterative-induktiv analyse (O'Reilly; 2005, p. 178). Hun beskriver analysens elementer eller progression med følgende stadier: Beskrive, sortere, udvikle begreber og tænke over teori (O'Reilly; 2005, p. 206). Hammersley & Atkinson beskriver i en anden grundbog den analytiske proces i meget parallelle termer: Omhyggelig læsning af materialet, finde begreber, der udspringer af teksten (enten empiriske eller teoretiske), finde sammenhænge mellem disse begreber (analytisk begrebsapparat). Hvis begreberne indgår i et større teori-kompleks, kan dette kompleks lede til andre begreber eller sammenhænge (Hammersley & Atkinson; 1983, pp. 180-181). I forhold til kurset Udvalgte temaer i Sundhedsantropologien vil jeg foreslå, at der i de faglige mål sker en eksplicitering af analysens elementer – frem for de vagere begreber omkring 'anvende' og 'koble'. Dette vil tydeliggøre for de studerende, hvad en antropologisk analyse handler om, samt tydeliggøre bedømmelseskriterierne, der nu ind i mellem kan forekomme vage i forhold til, at det er gjort på en god måde. Følgende punkter

er forslag til, hvad de studerende skal lære i forhold til en analyse. Disse kan identificeres i tekster, som de studerende læser som en del af pensum eller de studerende kan arbejde med dem i mindre skriftlige arbejder undervejs i modulet:

- At de analytiske begrebers anvendelighed i forhold til empiriske materiale bliver diskuteret
- At de studerende styrker deres opmærksomme for, at en teoretisk læsning af det empiriske materiale netop er én læsning – formentlig ud af flere
- At der skal argumenteres for en given læsning
- De analytiske begrebers relation til det empiriske materiale (vokser ud fra, lægges ned over...)
- At de analytiske begreber skal bruges til at fremdrage elementer og sammenhænge i empiriske materiale af relevans for problemstillingen
- At forskellige analytiske begreber bliver forholdt til hinanden, således at der skabes mulighed for en progression i analysen

Jeg er opmærksom på, at det ikke er alle forhold ved en universitetsopgave, der kan stilles op på en formel eller en tjekliste. Det er formentlig heller ikke alt, der kan – eller skal – ekspliciteres. Nogle ting skal læres ved, at man gør det i praksis og får respons på dette. Men jeg mener dog, at man godt kan gå et stykke længere i forhold til eksplicitering af en analyses elementer i forhold til de eksisterende læringsmål.

Skriftlighed

Derudover vil jeg foreslå en opprioritering af det skriftlige arbejde på modulet, således at de studerende i højere grad bliver introduceret til skriftlighed. Generelt giver de studerende udtryk for, at læsning af pensum tager al deres forberedelsestid, og introduktion af yderligere skriftligt arbejde oven i dette pensum vil være vanskeligt. Men der mulighed for at udnytte seminarieforme, hvor der vil være tid til, og behov for, at gøre noget andet end bare tavleundervisning, f.eks. at bede de studerende skrive små øvelser og kommenterer på hinandens øvelser (peer-vurdering). Det er generelt et krav for masterstuderende, at deres uddannelse skal have relevans for deres arbejdsmæssige praksis (Aarkrog; 2008). Dette gælder også for de masterstuderende i sundhedsantropologi. I forhold til principperne om constructive alignment er der ligeledes et krav om, at undervisningen skal bygge på

viden, som de studerende allerede har. En måde at kombinere disse krav på er at bruge de studerendes arbejdsmæssige praksis som empirisk materiale, som de kan øve sig i at beskrive, og som de kan øve sig i analysens forskellige elementer på, og som samtidig vil forankre deres færdigheder i deres arbejdsmæssige virkelighed. Konkret ville mit forslag være, at de studerende i forbindelse med hvert seminar brugte et par timer på skriftligt arbejde og respons. De konkrete opgaver kunne være:

- Skriftlig præsentation af eget empirisk materiale (f.eks. en typisk arbejdsdag (grand tour))
- Skriftlig præsentation af eget empirisk materiale med en specifik begrebsmæssig vægtning (f.eks. magtrelationer, udveksling, ritualiseret praksis)
- Kommenterer på andres skriftlige arbejde
- Bruge egne empiriske fremstillinger som empirisk materiale til forskellige analytiske greb (inspireret af foregående afsnit)
 - Diskutere udvalgte analytiske begrebers anvendelighed (eller mangel på samme) på materialet
 - Diskutere relationen mellem det empiriske materiale og de analytiske begreber
 - Analysere materialet med forskellige analytiske begreber og diskutere forskellene i resultaterne
 - At binde disse forskellige analytiske begreber sammen og dermed skabe en progression i analysen

Sammentænkning/inkorporation

I en ny version af kurset vil der være tre områder, der skal dækkes af litteratur og læringsaktiviteter: Der vil være en temamæssig dækning, hvor de studerende skal læse noget om udvalgte temaer i sundhedsantropologien. Som nævnt var sidste års temaer: Risiko, kontrol og forebyggelse; Køn; Normalitet og afvigelse; og Alder og generation. Det specifikke valg af temaer og litteratur vil til dels komme an på interesser og kompetencer hos den konkrete underviser, som forestår kurset. Derudover vil der være en analysemæssig vægtning, hvor de studerende skal arbejde med forskellige delelementer i den analytiske proces på baggrund af pensums tekster. Dette stiller relativt store krav til udarbejdelse af pensum, hvor der skal være et relativt indgående kendskab til pensum på forhånd, da pensum ikke kun skal

dække de temamæssige krav, men også skal kunne bruges som eksempler på forskellige analytiske tilgange. Endelig vil der være en større vægtning af det skriftlige, hvor der arbejdes dels med empirifremstilling og dels med forskellige elementer af en analyse. Nedenstående er en konkret liste med læringsaktiviteter:

1. *seminar*: Særligt fokus på at identificere de analytiske begreber i teksterne og hvordan disse begreber forholder sig til hinanden. Skrive tre sider empirisk materiale fra egen felt, der introducerer felten. Læse og kommenterer en medstuderendes beskrivelse. Skrive en side empirisk materiale fra egen felt, hvor man vægter et af de analytiske begreber, som er identificeret i teksterne.
2. *seminar*: Særligt fokus på at identificere de analytiske begreber i teksterne og hvordan disse begreber forholder sig til hinanden (gentagelse). Lave en skriftlig analyse af det empiriske materiale fra sidst (de tre sider) med brug af et af de analytiske begreber. Læse og kommentere en medstuderendes analyse.
3. *seminar*: Særligt fokus på, hvordan forfatterne begrundet valg af analytisk tilgang og hvordan denne tilgang afspejler sig i teksterne. Skriftlig argumenterer for, hvilke analytiske begreber, der ville være mest relevant i analysen af en konkret empirisk case fra egen felt. Læse og kommentere en medstuderendes argumentation.
4. *seminar*: Særligt fokus på, hvordan relationen er mellem de analytiske begreber og det empiriske materiale. Skriftligt præsenterer en tentativ tresiders analyse. Respons fra underviser og medstuderende.

I forhold til læringsmålene vil jeg foreslå følgende ændringer:

- Selvstændigt opsøge, anvende og vurdere antropologisk litteratur (oprindeligt mål)
- Have kendskab til og kunne anvende forskellige analytiske metoder på empiri fra eget felt eller litteraturen til at generere en ny forståelse af det empiriske materiale (nyt mål)
- Præsentere og diskutere forskellige analytiske begreber i forhold til hinanden (nyt mål)
- Demonstrere en opmærksomhed over for den valgte analytiske tilgangs muligheder og begrænsninger (nyt mål)
- Demonstrere en opmærksomhed omkring relationen mellem empiri og teori (nyt mål)
- Begrunde relevansen af den analytiske tilgang i forhold til problemstilling (oprindeligt mål)

- Skriftligt kunne præsentere en relevant antropologisk analyse i forhold til en udvalgt sundhedsfaglig målgruppe (nyt mål)

En ændring af læringsmålene vil kræve en ændring af studieordningen. Ovenstående forslag til ændringer af kursets indhold kan dog sagtens gennemføres inden for rammerne af den eksisterende studieordning. En ændring af studieordningen vil dog betyde en skærpelse af opmærksomheden hos den enkelte underviser.

All contributions to this volume can be found at:

http://www.ind.ku.dk/publikationer/up_projekter/2009-2-1/

The bibliography can be found at:

http://www.ind.ku.dk/publikationer/up_projekter/kapitler/2009_vol2_nr1_bibliography.pdf/